

Hoofdstuk 3 Empirisch overzicht van de geschillenregeling (1989-2024)

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen ^[1]
JCDI	JCDI:BSD10304:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

3.1 Inleiding3.2 Onderzoeksmethoden3.3 Wijziging met ingang van 20133.4 Enige cijfermatige onderzoeksresultaten3.5 Enige inhoudelijke onderzoeksresultaten3.6 Slotbeschouwing

Voetnoten

[1] Mr. Ph.W. Schreurs is advocaat bij Boels Zanders te Eindhoven. Bij een aantal van de besproken procedures is hij betrokken geweest. Mr. drs. A.E.C.M. Verhagen is promovenda en docent bij het Van der Heijden Instituut (OO&R, Radboud Universiteit Nijmegen).

3.1 Inleiding

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD10200:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

Met enige regelmaat wordt gerefereerd aan het aantal zaken waarin de geschillenregeling aan bod komt.^[1] Soms baseert men zich op enkele empirische gegevens,^[2] maar een volledig empirisch onderzoek naar het gebruik van de regeling vanaf het moment van invoering ontbreekt. Dit hoofdstuk beoogt die leemte in te vullen door het systematisch in kaart brengen van de geschillenregeling in de praktijk sinds de invoering van de regeling in 1989. Die regeling zou waarschijnlijk dit lijvige handboek niet hebben gekregen of verdiend, zonder de wet die op 1 januari 2025 in werking trad. Daarvoor is de regeling te weinig gebruikt. In dit hoofdstuk kijken wij terug op dat nogal teruggetrokken bestaan.

Voetnoten

[1] Meest recent in de memorie van toelichting bij de Wagevoe, [Kamerstukken II 2023/24, 36469, 3](#), p. 4.

[2] Zie onder meer de jaarlijkse Kroniek uitkoop en geschillenregeling in de Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation; Ph.W. Schreurs, 'De herziene geschillenregeling en de lange weg naar een vennootschappelijk scheidingsrecht', *WPNR* 2017, afl. 7158, p. 523-533 (hierna: Schreurs 2017).

Handboek Geschillenregeling (VDHI nr. 192) 2025/3.2

3.2 Onderzoeksmethoden

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD10049:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

3.2.1 Onderzoeksopzet3.2.2 Dataverzameling3.2.3 Data-analyse3.2.4 Beperkingen3.2.5 Beschrijving
onderzoekspopulatie

Handboek Geschillenregeling (VDHI nr. 192) 2025/3.2.1

3.2.1 Onderzoeksopzet

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD9854:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

Het onderzoek dat wij in deze bijdrage beschrijven, bestaat uit een systematische analyse van alle gepubliceerde rechtszaken waarin een beroep is gedaan op de geschillenregeling. Met dit kwalitatieve onderzoek beogen wij inzicht te geven in hoe de geschillenregeling in de praktijk gebruikt en toegepast wordt. Wij richten ons onder meer op het identificeren van de omstandigheden waaronder partijen de geschillenregeling inroepen, de argumenten die partijen aandragen en op de uitkomst van deze procedures.

Handboek Geschillenregeling (VDHI nr. 192) 2025/3.2.2

3.2.2 Dataverzameling

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD9934:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

Als eerste stap in ons onderzoek hebben wij de relevante data verzameld. Het startpunt is www.rechtspraak.nl waar gezocht is op “2:336” en/of “2:342” en/of “2:343”. Wij hebben geen datumbereik in onze zoekopdracht opgenomen om een zo groot mogelijk aantal potentiële uitspraken voor in ons inhoudelijke onderzoek te verkrijgen. Indien de tekst van een uitspraak art. 2:336 BW, art. 2:342 BW of art. 2:343 BW noemde, hebben wij deze uitspraak opgenomen in onze initiële dataset. Vervolgens is deze initiële data beoordeeld op het daadwerkelijk voorkomen van geschillenprocedures.^[1] De dataset is daarna ter controle met verschillende bronnen vergeleken en indien nodig daaruit aangevuld.

De eerste bron is de ARO waarin wij op dezelfde wijze hebben gezocht als in de databank van www.rechtspraak.nl. Uitspraken die zagen op geschillenprocedures die wel in de ARO waren gepubliceerd, maar nog niet in onze dataset voorkwamen, hebben wij in de dataset opgenomen. Ten tweede zijn alle jaarlijkse Kronieken Geschillenregeling van de Vereniging voor Corporate Litigation-bundels bestudeerd.^[2] Daarna hebben wij bekeken of de uitspraken genoemd in het WPNR-artikel van Schreurs in 2017^[3] en de uitspraken genoemd in de memorie van toelichting bij Wagevoe I nog in de dataset ontbraken.^[4] Als laatste bron zijn alle uitspraken die Bulten vermeldt in haar proefschrift onderzocht.^[5] Ook een aantal van die uitspraken was niet gepubliceerd. Wij hebben een niet-gepubliceerde uitspraak in onze dataset opgenomen als het mogelijk was om - bijvoorbeeld via de toelichting in het proefschrift van Bulten, een eindvonnis of uitspraak in appel - te achterhalen dat de uitspraak de geschillenprocedure betrof. In het geval dat onduidelijkheid bleef bestaan over de inhoud van de zaak, is deze uitspraak buiten de dataset gehouden. Ondanks dat wij over niet-gepubliceerde uitspraken weinig inhoudelijke conclusies kunnen trekken, zijn deze uitspraken wel relevant geweest voor kwantitatieve analyses. Met de zojuist beschreven methode hebben wij een zo compleet mogelijke dataset van alle (gepubliceerde) uitspraken met betrekking tot de geschillenregeling verzameld.

Voor alle uitspraken in de dataset zijn vervolgens op verschillende variabelen verdere gegevens verzameld (zie Tabel 1). Als basisvariabelen zijn de soort instantie (inclusief locatie in het geval van een vonnis in eerste aanleg), uitspraakdatum, eiser, gedaagde, naam van de vennootschap waarin een belang wordt gehouden en zaak- of rolnummer genoteerd. Voor de inhoudelijke analyse van de geschillenprocedures was het nodig om de uitspraken daarna te groeperen per ‘unieke zaak’ (UZ). Een van de variabelen betreft bijvoorbeeld de dagvaardingsdatum op basis waarvan de doorlooptijd van de gehele procedure in die zaak wordt bepaald. Een uitspraak hoort volgens onze codering bij een al bestaande UZ als het dezelfde eiser, gedaagde en vennootschap betreft als in een andere uitspraak. Indien dat niet het geval was, werd een nieuw uniek zaaknummer toegevoegd aan de uitspraak. Veel uitspraken waren geanonimiseerd, wat het in enkele gevallen moeilijk maakte om deze aan een al bestaande UZ te koppelen. Op basis van het zaak- of rolnummer dat door de rechtspraak aan een zaak wordt gegeven, hebben wij zoveel mogelijk anonieme uitspraken bij andere proberen te plaatsen. Voor de enkele anonieme uitspraak die overbleef werd bij de inhoudelijke analyse duidelijk of dit een op zichzelf staande uitspraak was of niet. Elke UZ heeft uiteindelijk minstens één rechtbankuitspraak, ook al zou die niet uit ons onderzoek naar voren komen (bijvoorbeeld omdat die niet gepubliceerd is). Om een zo compleet mogelijk beeld te schetsen van het aantal uitspraken, hebben wij in vijf gevallen de UZ aangevuld met een rechtbankuitspraak waarbij de datum en locatie onbekend bleven. Deze uitspraken zijn ook niet meegenomen, buiten de relevante cijfermatige analyses.

De inhoudelijke codering van de dataset is uitgevoerd door de uitspraken op verschillende variabelen te toetsen en de uitspraken binnen deze variabelen te coderen (zie Tabel 1). Deze variabelen weerspiegelen de informatie die van belang is om een goed begrip te krijgen van hoe de geschillenprocedure in de praktijk werkt en wordt gebruikt. In de eerste coderingsronde hebben wij beiden 20 UZ inhoudelijk geanalyseerd. Vervolgens hebben wij elkaars coderingen bestudeerd en overleg gehad over het coderen en het uitbreiden van de (codering van de) variabelen. Dit heeft de intercodeurbetrouwbaarheid voor de tweede coderingsronde, waarin alle zaken gecodeerd zijn, verhoogd.

Variabele	Codering	Per uitspraak of per UZ
Soort vonnis	Tussen, eind, incidenteel, kort geding, minnelijke regeling	Per uitspraak
Soort aandeelhouder als oorspronkelijke eiser	Minderheidsaandeelhouder, meerderheidsaandeelhouder, 50/50, onduidelijk	Per UZ
Tegenverzoek	Ja, nee	Per UZ
Bestuurder(s)	Bestuurder is eiser, bestuurder is gedaagde, beiden zijn bestuurder, eerder ontslagen of afgetreden, geen bestuurder, anders of onduidelijk	Per UZ
Familievennootschap	Ja, nee of onduidelijk, broers/zussen, echtlieden	Per UZ
Soort vordering	Uitstoting, uittreding, beide, overig ^[6]	Per UZ
Toegewezen	Ja, nee, onduidelijk of geen inhoudelijke beslissing op uitstotings- of uittredingsvordering	Per uitspraak
Aangevoerde omstandigheden	Ontslag, dividendpolitiek of uithongering/verwatering, verstoorde verhoudingen (onder andere duurzame ontwrichting en echtscheiding), concurrentie/ <i>corporate opportunity</i> , fraude, gebrekkige informatievervalsing, financiële problemen, anders of onduidelijk	Per UZ
Waarderingsmaatstaf	<i>Geen vaste codering, specifieke maatstaf opgenomen</i>	Per uitspraak
Deskundige	Ja, nee	Per UZ
Dagvaardingsdatum	<i>Geen vaste codering, datum van dagvaarding in eerste aanleg opgenomen.^[7]</i>	Per UZ
Samenhangende vorderingen	<i>Geen vaste codering</i>	Per uitspraak
Billijke verhoging	<i>Geen vaste codering, aangegeven of gevorderd en zo ja, of toegewezen of niet</i>	Per uitspraak
Voorlopige voorzieningen	<i>Geen vaste codering</i>	Per uitspraak

Tabel 1. Variabelen en bijbehorende coderingen

Voetnoten

[1] Het is namelijk ook mogelijk dat deze artikelen in een andere context worden gebruikt, bijvoorbeeld

wanneer naar een andere of eerdere uitspraak wordt verwezen.

[2] Het betreft alle Kronieken Geschillenregeling die voorkwamen in de jaren 2002 t/m 2023.

[3] Schreurs2017, p. 523-533.

[4] [Kamerstukken II 2023/24, 36469, 3](#), p. 4.

[5] C.D.J. Bulten, *De geschillenregeling ten gronde* (diss. Nijmegen) (Serie VHI deel 108), Deventer: Kluwer 2011, p. 399-407 (hierna: Bulten 2011a).

[6] Bijvoorbeeld een vordering gebaseerd op art. 2:342 BW of art. 2:343c BW.

[7] Indien de dagvaardingsdatum niet expliciet in een van de uitspraken is benoemd of niet concreet is af te leiden uit andere informatie, dan is op basis van de datum van de eerste uitspraak en de inhoud van de uitspraak een beredeneerde schatting gemaakt van de dagvaardingsdatum.

Handboek Geschillenregeling (VDHI nr. 192) 2025/3.2.3

3.2.3 Data-analyse

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD10146:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

De tweede stap in het onderzoek betreft het analyseren van de data. Wij hebben de data met de programma's Excel en R eerst cijfermatig geanalyseerd. Bijvoorbeeld is onderzocht het aantal zaken, hoe vaak een soort vordering is ingesteld of hoe vaak een geschil binnen een familie plaatsvond. Dit heeft onder meer met grafieken en tabellen inzicht gegeven in het gebruik van de regeling in de praktijk (zie § 3.4). Via verdere analyses in R hebben wij dwarsverbanden tussen de variabelen aangelegd alsook, buiten de cijfermatige uitkomsten, andere inhoudelijke inzichten verkregen (zie § 3.5).

Handboek Geschillenregeling (VDHI nr. 192) 2025/3.2.4

3.2.4 Beperkingen

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD10145:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

Ons onderzoek heeft een aantal beperkingen waarvan de lezer zich bewust dient te zijn. Allereerst betreft, zoals eerder genoemd, een deel van de dataset niet-gepubliceerde uitspraken. Inhoudelijke conclusies zien daarom vanzelfsprekend op de gepubliceerde uitspraken of op het bereik voor zover de inhoud van een niet-gepubliceerde uitspraak blijkt uit een gepubliceerde uitspraak binnen dezelfde UZ. Daarnaast is bij één variabele deels gecodeerd op basis van een schatting. Dit betreft de categorie 'dagvaardingsdatum'. Deze datum is in een aantal UZ niet expliciet genoemd in een uitspraak. Indien dat het geval was, hebben wij geprobeerd om door middel van het soort proces (kort geding of niet), eventuele aanzegging van wettelijke rente of een andere datum zoals die van een sommatiebrief of een mondelinge behandeling, en de datum van de uitspraak tot een zo nauwkeurig mogelijke schatting te komen voor de dagvaardingsdatum.

Codering heeft voorts plaatsgevonden op basis van wat uit de tekst van de uitspraak blijkt. Dit betekent bijvoorbeeld dat wij in tien UZ hebben vastgesteld dat het een geschil tussen echtelieden betrof. Het is mogelijk (bijvoorbeeld door de anonimisering van uitspraken of doordat maar een deel van een uitspraak is gepubliceerd) dat een dergelijk gegeven door ons soms niet vastgesteld kon worden.^[1] Omdat het verder om een kleine onderzoekspopulatie gaat, is het soms moeilijk om harde conclusies uit bepaalde percentages of aantallen te trekken. Desondanks zijn de resultaten boeiend en schetsen zij binnen deze beperkingen een goed beeld van de praktijk van de geschillenregeling tot 1 januari 2025.

Voetnoten

[1] Het is moeilijk voorstelbaar maar niet onmogelijk dat het bestaan van familie- of huwelijksrelaties door de rechter niet bij de relevante feiten vermeld wordt.

3.2.5 Beschrijving onderzoekspopulatie

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD10266:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

Op 1 januari 1989 is de geschillenregeling in werking getreden.^[1] De periode waarop het onderzoek dat in deze bijdrage wordt beschreven ziet, start daarom met die datum. Het onderzoek is afgesloten op 29 november 2024. De laatste uitspraak betrokken in dit onderzoek dateert van 12 december 2024.^[2] Alle gepubliceerde uitspraken^[3] in geschillenprocedures zijn in dit onderzoek geanalyseerd. In totaal gaat het om 321 uitspraken in 145 UZ. Zonder vooruit te willen lopen op de hierna opgenomen analyses, laat die groep zaken in helicoptervlucht het volgende zien. Procedures worden het meest gestart door een minderheidsaandeelhouder of 50/50-aandeelhouder (§ 3.5.1), die meestal wil uittreden uit een vennootschap in de Randstad (§ 3.4.1). Het betreft regelmatig (maar niet bovenmatig) geschillen in familieverband (§ 3.5.4) en even regelmatig hebben andere kwesties gespeeld (zoals ontslag als bestuurder) of komen deze in de procedure nog aan de orde als samenhangende vordering (§ 3.5.7).

Voetnoten

[1] Wet van 10 november 1988 tot invoering van een geschillenregeling in besloten vennootschappen en bepaalde naamloze vennootschappen (*Stb.* 1988, 516).

[2] Vزر. Rb. Limburg 12 december 2024, n.g. (*HIT Online Shops*).

[3] Zie § 3.2.2 en § 3.2.4 voor de toelichting met betrekking tot niet-gepubliceerde uitspraken die wel zijn meegenomen in de aantallen.

Handboek Geschillenregeling (VDHI nr. 192) 2025/3.3

3.3 Wijziging met ingang van 2013

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD10265:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

Zoals hierna nog zal blijken, heeft de wetswijziging in 2012 duidelijk een positief effect gehad op het zeer beperkte gebruik van de regeling tot dan toe (zie hoofdstuk 2). Voor dit overzicht is van belang dat in 2012 met name de volgende wijzigingen werden doorgevoerd:

- de waardering vond voortaan direct in eerste aanleg plaats als in een tussenvonnis was besloten tot uittreding of uitstoting;
- het vonnis werd uitvoerbaar bij voorraad en een andersluidend arrest leidde in beginsel niet tot een terugleveringsplicht;
- samenhangende vorderingen konden worden meegenomen, inclusief een zogenaamde billijke verhoging.

We zullen deze cesuur aanduiden als ‘2013’ of ‘de wijziging van 2013’.^[1]

Voetnoten

[1] Weliswaar vond die wijziging al in 2012 plaats, maar voor dit empirisch overzicht is van belang dat de effecten met ingang van 2013 zichtbaar worden. Wanneer wij in dit overzicht een onderscheid maken tussen vóór 2013 en met ingang daarvan, hebben we dat onderscheid gemaakt aan de hand van de door ons vastgestelde of geschatte dagvaardingsdatum. Dagvaardingsdata vóór 1 januari 2013 zijn onder ‘vóór 2013’ geplaatst en alle uitspraken met een dagvaardingsdatum in eerste aanleg vanaf 1 januari 2013 zijn bij ‘vanaf 2013’ geplaatst.

Handboek Geschillenregeling (VDHI nr. 192) 2025/3.4

3.4 Enige cijfermatige onderzoeksresultaten

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD10231:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

3.4.1 Algemeen3.4.2 Tussen- en eindvonnissen3.4.3 Doorlooptijd3.4.4 Succeskan-

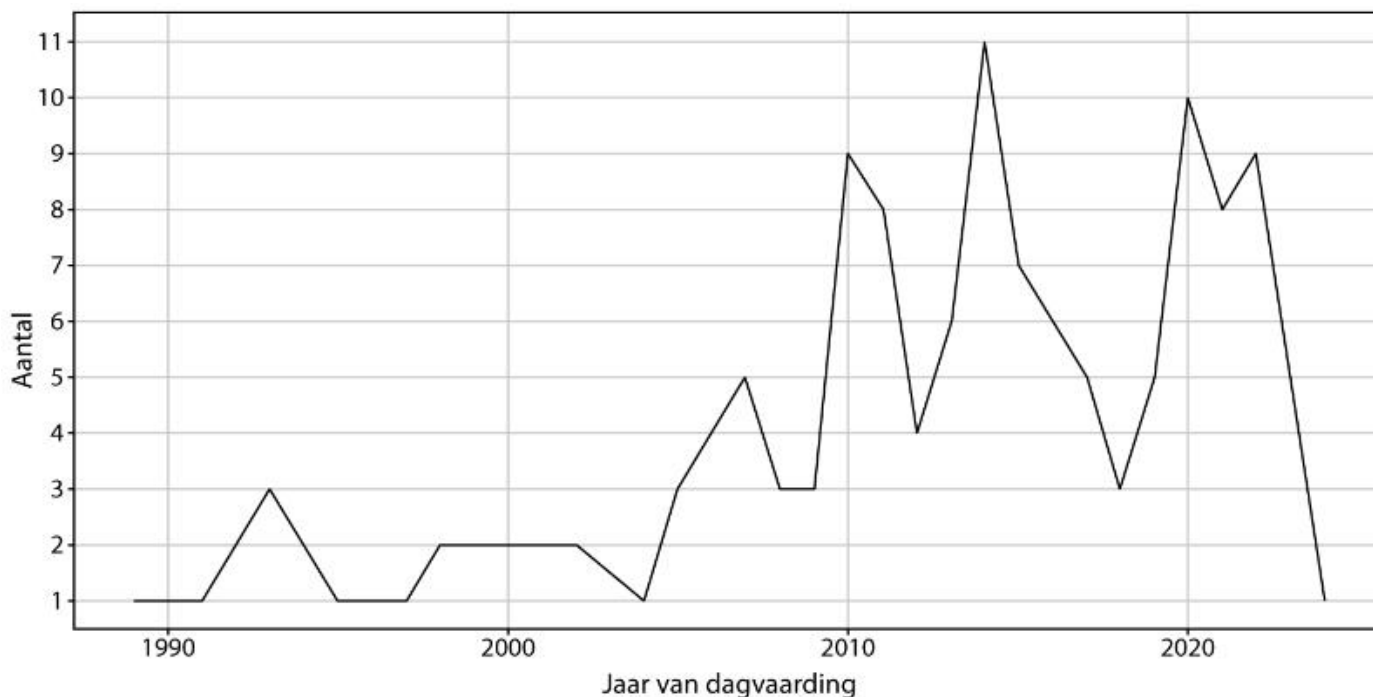
Handboek Geschillenregeling (VDHI nr. 192) 2025/3.4.1

3.4.1 Algemeen

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

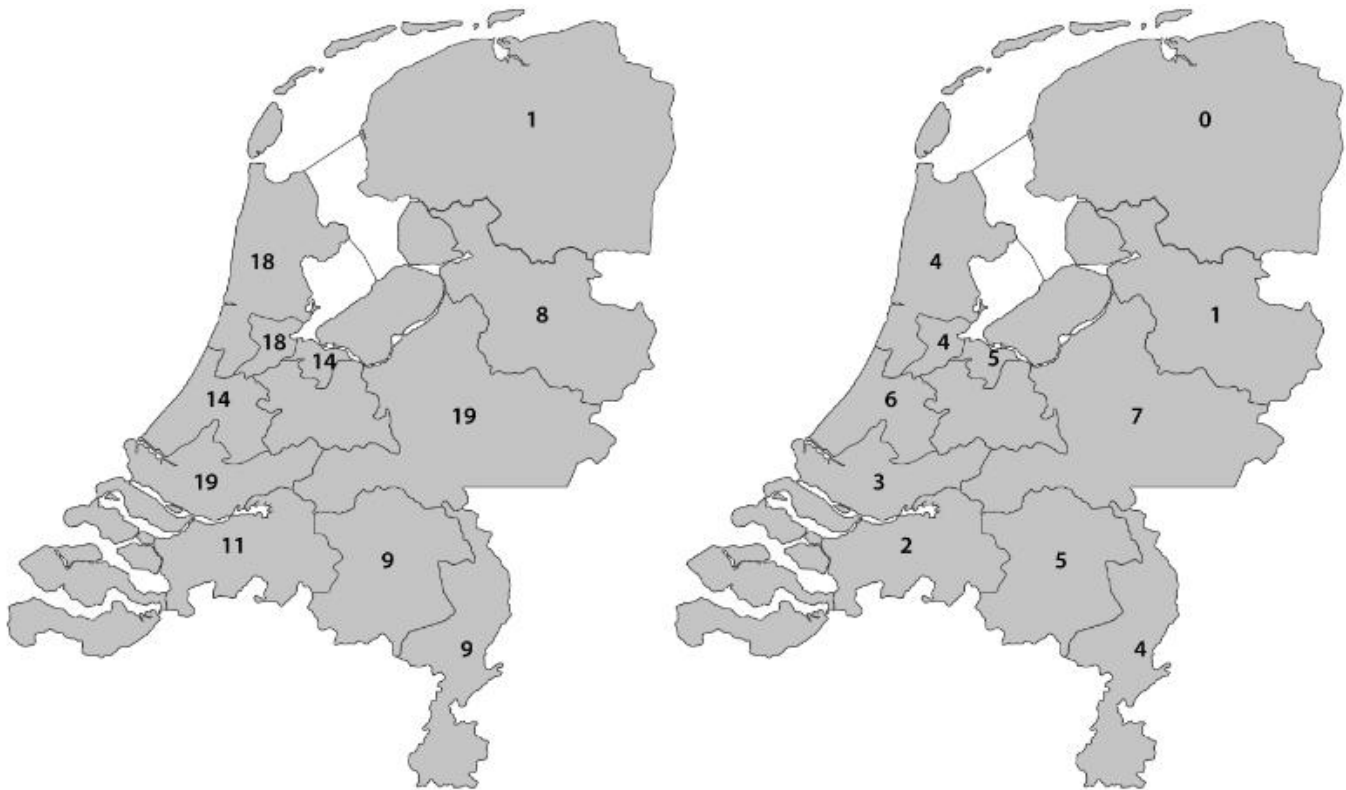
Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD9853:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

De regeling heeft heel langzaam zijn weg gevonden. In totaal hebben wij 145 individuele zaken geïdentificeerd.^[1] Aan de hand van de door ons vastgestelde dagvaardingsdatum is in Figuur 1 in beeld gebracht hoeveel zaken jaarlijks zijn aangebracht.^[2] Tot 2005 werd nooit meer dan drie keer per jaar een zaak aanhangig gemaakt. Vanaf 2010 is een duidelijke toename waarneembaar, maar nog altijd gaat het nooit om dubbele cijfers. De enige uitzondering van 2014 (11x) kan wellicht verklaard worden door de toenmalige aandacht voor de aanpassing in 2013.^[3]

Figuur 1. Aantal UZ aanhangig gemaakt per jaar

Nu het totaal aantal zaken gering is, hebben lokale rechtbanken gemiddeld maar zeer weinig met geschillenregelingen van doen. We hebben dat in beeld gebracht, waarbij we zijn uitgegaan van de gerechtelijke herindeling in 2013. Sedert de invoering in 1989 werden 65 zaken behandeld bij de (thans) vier Randstedelijke rechtbanken en 80 bij de meer perifere rechtbanken (Figuur 2a).^[4] Er zijn vier rechtbanken die elk in 35 jaar minder dan tien zaken hebben behandeld. In Figuur 2b staat het aantal eindvonnissen dat heeft geleid tot een appel, dan wel bij het 'eigen' ressort, dan wel bij de Ondernemingskamer. Sommige rechtbanken geven (kennelijk) meer aanleiding tot appel dan andere.

Figuur 2a. Aantal UZ per arrondissement

Figuur 2b. Aantal UZ in appel per arrondissement

Uitstoting komt veel minder voor dan uittreding, namelijk in totaal 43 ten opzichte van 87. Tot 2013 was dat 21/33 en daarna 22/54. In tien gevallen kwamen beide vorderingen voor. Ten slotte speelde in drie zaken de vordering tot ontneming stemrecht van art. 2:342 BW en is tweemaal gebruik gemaakt van art. 2:343c BW.^[5]

Voetnoten

[1] We hebben - ondanks de geanonimiseerde gegevens - aan de hand van enkele specifieke details gegronde redenen om te vermoeden dat een van de zaken die in de jaren '90 leek te zijn uitgediept (Hooymans) in de jaren 2020 opnieuw is opgelaid. Dit is wel aangemerkt als een UZ, omdat de samenstelling van de partijen inmiddels is veranderd.

[2] Het betreft hier vanzelfsprekend alleen rechtbankzaken. Ondanks de in de art. 2:343 lid 2 BW opgenomen mogelijkheid is nimmer met succes gebruik gemaakt van de consensuele mogelijkheid om via prorogatie rechtstreeks bij de Ondernemingskamer te procederen. In Rb. Limburg 30 oktober 2024, ECLI:NL:RBLIM:2024:7678 (*HIT Online Shops*) is vastgelegd dat het in die zaak wel is geprobeerd in combinatie met een aanhangig gemaakte enquêteprocedure. Het is Schreurs bekend dat dat enige malen vaker is geprobeerd, echter steeds zonder dat de wederpartij daarmee instemde.

[3] Dit is een van de opvallende verschillen met België waarin, met name in de afgelopen tien jaar, soms meer

dan 100 uitspraken per jaar worden gewezen. Zie B. Tilleman & W. van der Putte, *Handboek Geschillenregeling in vennootschappen*, Antwerpen: Intersentia 2023. Zie ook hoofdstuk 23.

[4] Van vijf zaken is de exacte rechtbank niet bekend omdat die niet vermeld is in het gepubliceerde arrest van het gerechtshof.

[5] Ontneming stemrecht (art. 2:342 BW) als vordering: Rb. Amsterdam 9 juli 2008, *JOR* 2008/296, m.nt. Bulten (*Darenales/Millennium*); Rb. Amsterdam 4 mei 2016, *RO* 2016/65; *JOR* 2016/327, m.nt. Hutten (*Maud/RBS*); Rb. Amsterdam 18 maart 2024, *RO* 2024/67 (*Nova Holding*). Gezamenlijk verzoek tot uittreding (art. 2:343c BW) als vordering: Rb. Midden-Nederland 1 augustus 2018, *JOR* 2019/3, m.nt. Bulten; Rb. Midden-Nederland 4 september 2019, *RO* 2019/78. Zie verder hoofdstuk 13.

3.4.2 Tussen- en eindvonnissen

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD10199:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

In een fors aantal van de 145 UZ zijn slechts één of meer tussenvonnissen gepubliceerd en is geen eindvonnis bekend. Van de 31 desbetreffende zaken waren er 25 waarin een voor eiser gunstige beslissing werd gegeven, zodat die zaken mogelijk nadien geschikt zijn.^[1] In de andere zes gevallen heeft de eiser vermoedelijk niet doorgezet, omdat sprake was van een ongunstig tussenvonnis.

Daartegenover staat dat in 43 zaken die tot een eindvonnis hebben geleid, één tussenvonnis volstond. In de laatste UZ is, net als in zes eerdere gevallen, een toewijzend eindvonnis gewezen zonder voorafgaand tussenvonnis.^[2]

Met enige regelmaat zijn er echter ook procedures waarin juist een groot aantal tussenbeslissingen wordt genomen. Zaken die meer dan vijf rechterlijke beslissingen hebben gevergd zijn Gebroeders Hooymans, Gebroeders Sonder, Verkerk, Austria, Fin(d)-it, DEM, Brouwer, Gebroeders Maassen en Parlevliet:^[3] stuk voor stuk zaken die instructief zijn voor wie alle voetangels en -klemmen in beeld wil krijgen. De Verkerk-zaak spant de kroon met maar liefst zeven tussenvonnissen, een eindvonnis, een tussen- en een eindarrest en ter afsluiting nog een executie-kort geding. Dit alles binnen een tijdsverloop van ruim vijf jaar.

Voetnoten

[1] Bijvoorbeeld OK 30 oktober 2003, *JOR* 2004/39 (*Dodo*).

[2] Vzr. Rb. Limburg 12 december 2024, n.g. (*HIT Online Shops*).

[3] Gebroeders Hooymans, Gebroeders Sonder, Brouwer, Gebroeders Maassen en Parlevliet betreffen broers. Verkerk betreft echtelieden.

3.4.3 Doorlooptijd

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD9933:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

Van de geschillenregeling zoals die tot 2013 luidde, werd wel gezegd dat deze zaken buitensporig lang duurde.^[1] Voor een definitieve scheiding door afgedwongen overdracht bereikt kon worden, moesten immers twee procedures worden doorlopen: eerst die over de vraag of uittreding of uitstoting aangewezen was en daarna nog één over de waardering. Tegen die achtergrond vallen de gemiddelden nog wel mee. Zaken die zijn begonnen voor 2013 kenden een gemiddelde doorlooptijd van iets meer dan drie jaar met een mediaan van iets meer dan anderhalf jaar.^[2] Zaken die na de wijzigingen van 2013 werden aangevangen, profiteerden van het feit dat daarin na een eerste tussenvonnis over de toewijsbaarheid van uittreding of uitstoting, in eerste aanleg direct doorgeprocedeerd kon worden over de waardering. Dat effect is ook goed zichtbaar. Vanaf 2013 aangevangen procedures kenden een gemiddelde doorlooptijd van twee jaar met een mediaan van 1,5 jaar.^[3]

Het effect dat de wijziging van 2013 heeft gesorteerd, wordt nog beter zichtbaar wanneer de toe- en afwijzingen apart worden gemeten. Voor 2013 was de procedurele weg naar de *finish* immers langer. Wanneer we alle zaken eruit filteren waarin de eiser al strandde in de procedure tot uittreding/uitstoting, neemt het gemiddelde aanzienlijk toe: gemiddeld was dan iets minder dan vier jaar nodig voordat de beoogde uittreding of uitstoting werd toegewezen.^[4] Vanaf 2013 daalt de doorlooptijd van gewonnen zaken behoorlijk: de gemiddelde duur was toen net iets meer dan twee jaar.^[5] De aanpassing van 2013 heeft het destijds gewenste effect dus zeker gehad.

Voetnoten

[1] Bulten 2011a, p. 231en 238.

[2] Namelijk 36,4 maanden respectievelijk 19,5 maanden. Met een standaarddeviatie van 39,5 maanden is duidelijk dat er een aantal extreme uitschieters is. De langstlopende zaken zijn Gebroeders Hooymans (iets meer dan 18 jaar; nl. 219 maanden) en Gebroeders Sonder (ongeveer 9,5 jaar; nl. 116 maanden).

[3] Meer precies 24,6 maanden respectievelijk 18,7 maanden.

[4] Meer precies 46,9 maanden.

[5] Meer precies 27,2 maanden.

3.4.4 Succeskansen

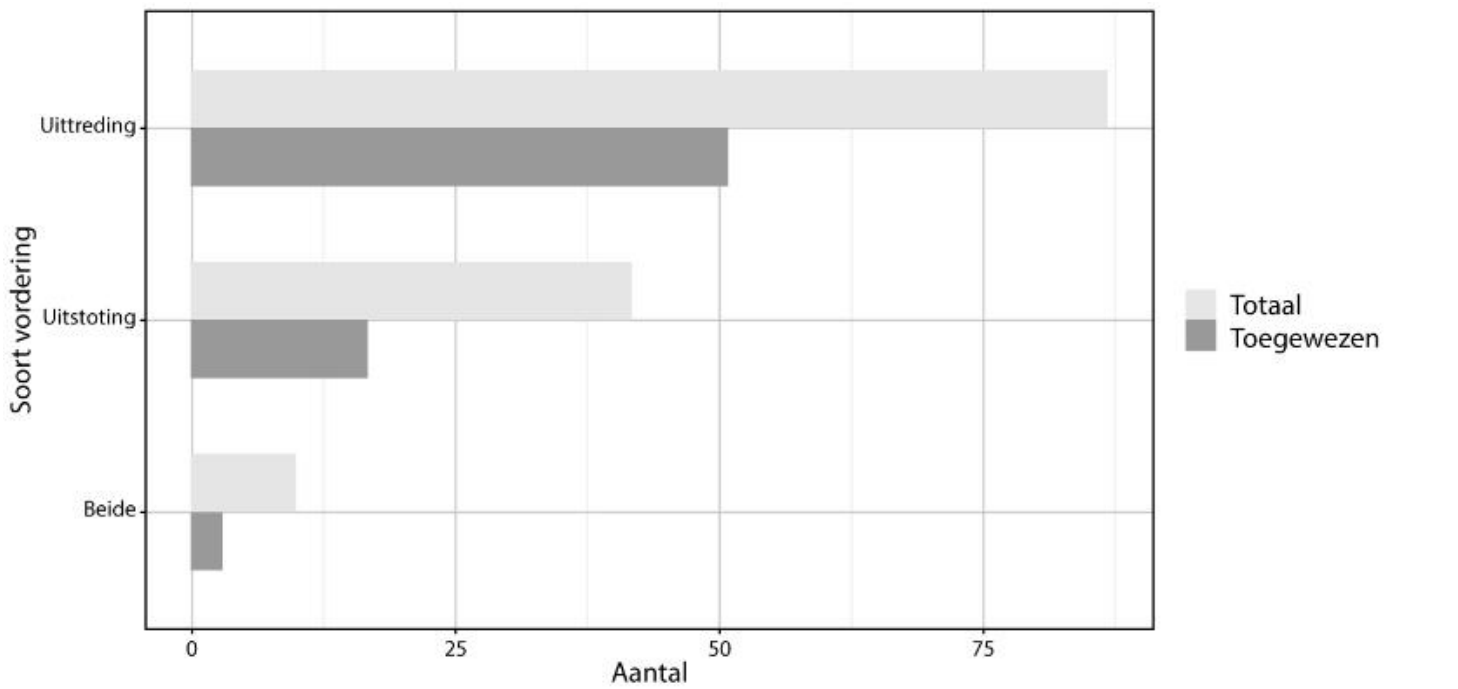
Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD9932:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

Van de 145 zaken werd 51% met het gewenste succes afgerond.^[1] In 41% van de gevallen lukte dat niet. 8% heeft een onduidelijke uitslag.^[2]

Voor 2013 lag het percentage toewijzingen in eerste aanleg tamelijk hoog, namelijk op 60%. Dit percentage daalde vanaf 2013 aanzienlijk tot 39%. Een reden voor deze daling is niet eenvoudig te vinden. Het valt op dat rechtbanken in de periode 2013-2019 regelmatig bijkomende of zwaarwegende omstandigheden verlangen voor met name uittreding. Het waarom van deze toenmalige trend is echter niet duidelijk geworden. De Ondernemingskamer heeft daaraan in het Gebroeders Maassen-arrest een halt proberen toe te roepen.^[3]

Uittredingszaken zijn ‘makkelijker’ dan uitstotingszaken: 59% daarvan werd gewonnen ten opzichte van 42% van de uitstotingszaken (zie Figuur 3).^[4] Er zijn negen zaken waarin zowel uitstoting als uittreding werd bepleit, maar in slechts drie gevallen werd een van beide daarin toegewezen. De laatste zaak is de enige waarin partijen over en weer uittreding vorderden. Eén van beide vorderingen werd toegewezen omdat dat ‘meer passend’ was.^[5]

Figuur 3. Aantal UZ per soort vordering

Voetnoten

- [1] Daarbij is als uitgangspunt de uiteindelijke einduitkomst genomen, dus het resultaat in de laatste instantie.
- [2] Het betreft hier uiteraard zaken waarin geen eindvonnis bekend is (zie § 3.4.2).
- [3] OK 3 september 2019, ARO 2019/183; JOR 2020/59, m.nt. De Vries (*Gebroeders Maassen*).
- [4] Namelijk 51 van de 87 tegenover 17 van de 42.
- [5] Rb. Limburg 30 oktober 2024, ECLI:NL:RBLIM:2024:7678 (*HIT Online Shops*), r.o. 4.6.

3.5 Enige inhoudelijke onderzoeksresultaten

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD10303:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

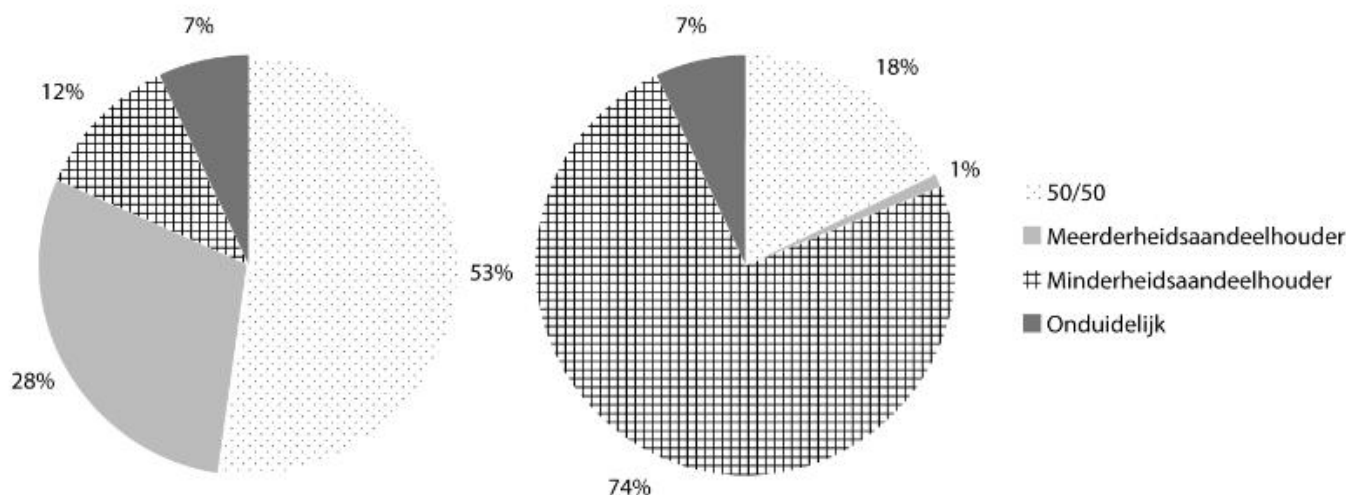
3.5.1 Omvang aandelenbelang3.5.2 Hoger beroep3.5.3 Aangevoerde omstandigheden3.5.4
Familiebedrijven3.5.5 Waarderingsvraagstukken3.5.6 Billijke verhoging3.5.7 Samenhangende
vorderingen3.5.8 Voorlopige voorzieningen3.5.9 Cassatie

3.5.1 Omvang aandelenbelang

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD10332:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

Het zal niet verbazen dat hoogst zelden een uitstotingsvordering wordt ingesteld door een minderheidsaandeelhouder. Dat komt toch nog viermaal voor, waarvan maar één keer succesvol.^[1] Uitstoting speelt meestal op initiatief van 50%-aandeelhouders (23 zaken, waarvan de helft succesvol) en twaalf keer van meerderheidsaandeelhouders (waarvan vijf met succes). Ook bij uittreding is zo'n verschil waarneembaar. Niet onlogisch wordt uittreding hoogst zelden gevorderd door een meerderheidsaandeelhouder, namelijk eenmaal, maar toen wel met succes.^[2] In de overgrote meerderheid (64 zaken) gaat het om minderheidsaandeelhouders, die in 36 gevallen slaagden in hun doel.^[3] De verhouding tussen de soort aandeelhouder die een uittredings- of uitstotingsvordering instelt, is in Figuur 4 weergegeven.^[4]

Figuur 4. Verdeling soort aandeelhouder uitstoter (links). Verdeling soort aandeelhouder uittreder (rechts)

Voetnoten

[1] Rb. Amsterdam 28 maart 2001, *JOR* 2001/110 (*Hoffmann*).

[2] Rb. 's-Hertogenbosch 10 mei 1996, *JOR* 1998/26, m.nt. Van den Ingh (*Gebroeders Hooymans*). De eisers hadden gezamenlijk een belang van 66,6%.

[3] Zestien gevallen betroffen 50/50-zaken, zes hadden geen duidelijke uitkomst.

[4] Het gaat om het aantal vorderingen dat is ingesteld door een bepaalde soort aandeelhouder als onderdeel van het totaal aantal uitstotings- of uittredingsvorderingen dat is ingesteld. In bijvoorbeeld 53% van alle ingestelde uitstotingsvorderingen wordt een dergelijke vordering door een 50/50-aandeelhouder ingesteld.

Handboek Geschillenregeling (VDHI nr. 192) 2025/3.5.2

3.5.2 Hoger beroep

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD9929:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

Bij de 145 geïdentificeerde aandeelhoudersgeschillen speelde in 48 gevallen (een derde) een afgerond hoger beroep. In het tot 2013 geldende systeem moest het eerste deel van de procedure (over de toewijsbaarheid van uitstoting of uittreding) geheel zijn afgerond alvorens de waarderingsprocedure in gang gezet kon worden. Het is denkbaar dat er daarom enig strategisch gewicht kon worden toegekend aan de ruime mogelijkheden van de gedaagden om de eiser door appelleren een spaak in het wiel te steken.

Bij de wetswijziging speelden destijds vooral overwegingen van rechtszekerheid een rol.^[1] Er is nauwelijks aandacht besteed aan het gevolg dat de aanpassingen in art. 2:341 en art. 2:341a BW zouden kunnen hebben

op de lengte van de procedure. De aandelen konden na een gunstig vonnis direct worden geleverd en terugdraaien van die levering na appel was in feite niet meer mogelijk. Onderstaande gegevens maken duidelijk dat die gevolgen niettemin groot zijn.^[2]

Tot en met 2012 werd in 43% van de zaken appel ingesteld (n=25); nadien in 27% van de zaken (n=23), hetgeen een zeer significante afname is. Wellicht interessanter nog is het, wanneer gekeken wordt wie het appel instelt. Bij de wijziging van 2013 werd immers wel verondersteld dat het instellen van een appel tegen een toewijzend vonnis minder aantrekkelijk zou worden door de bepaling van art. 2:341a lid 1 BW.^[3] Die veronderstelling ging uit van de toen nieuwe regeling waarin, nadat de eiser de door hem gevorderde overdracht in eerste aanleg had weten af te dwingen en effectueren, de oorspronkelijke gedaagde met een appel die overdracht zelf niet meer kon terugdraaien, maar hooguit een prijsaanpassing kon realiseren. Dat zou diens lust tot appelleren (of eerder wellicht: frustreren) kunnen doen afnemen. Deze veronderstelling lijkt te zijn uitgekomen. Tot 2013 werd tegen 57% van de toewijzende vonnissen appel ingesteld. Met betrekking tot vanaf 2013 aangevangen procedures daalde dat percentage naar 34%.

Bij afwijzende vonnissen is geen sprake van een daling. Tot 2013 werd in 23% van de gevallen beroep ingesteld tegen een afwijzing van de vordering; nadien is dat gelijk gebleven. De teleurgestelde eiser laat het er dus bijna net zo vaak bij zitten als vroeger. Iets anders geformuleerd, vóór 2013 betrof 80% van de appels een beroep tegen een toewijzend vonnis en sinds 2013 is dat nog maar 48%.

	<i>Voor 2013</i>	<i>Vanaf 2013</i>
Afwijzend vonnis	23 %	23 %
Toewijzend vonnis	80 %	48 %

Tabel 2. Appel voor of vanaf 2013 op af- of toewijzend vonnis

Het is daarbij opvallend dat veel vaker geappelleerd wordt tegen afgewezen uittredingsvorderingen dan tegen afgewezen uitstotingsvorderingen. 16 maal werd hoger beroep ingesteld tegen 36 afgewezen uittredingsvorderingen (44%), terwijl maar viermaal werd geappelleerd tegen de 22 afgewezen uitstotingsvorderingen (19%). Dat verschil is nog groter als we voor en vanaf 2013 met elkaar vergelijken (zie Tabel 3). Voor 2013 werd in 27% tegen een afgewezen uittreding geappelleerd, vanaf 2013 in 52%. Tegen een afgewezen uitstotingsvordering werd voor 2013 in 30% geappelleerd en vanaf 2013 in 1%. Bij ons dringt zich geen andere mogelijke verklaring op dan dat uittredingsvorderingen onverwacht vaker werden afgewezen (zie § 3.4.4), terwijl een beknelde aandeelhouder na die afwijzing weinig andere alternatieven heeft dan een tweede kans te halen bij het hof.

	<i>Soort vordering</i>	<i>< 2013</i>	<i>≥ 2013</i>
Aantal UZ appel op toewijzing in 1 ^e aanleg(% van toewijzing in 1 ^e aanleg)	Uitstoting	6 (60%)	2 (29%)
	Uittreding	12 (55%)	5 (21%)
	Beide	1 (50%)	0 (0%)
Aantal UZ appel op afwijzing in 1 ^e aanleg(% van afwijzing in 1 ^e aanleg)	Uitstoting	3 (30%)	1 (8%)
	Uittreding	3 (27%)	13 (52%)
	Beide	0 (0%)	0 (0 %)

Tabel 3. Appel op toe- of afwijzing in 1^e aanleg per soort vordering, voor en vanaf 2013

We hebben vier gevallen vastgesteld waarin de Ondernemingskamer een duidelijk andere beslissing heeft^[4]

genomen dan de rechtbanken in eerste instantie. In alle vier de gevallen wees de rechtbank de gevorderde uittreding af en wijst de Ondernemingskamer die vervolgens alsnog toe. We bekijken de vier zaken, waarvan de eerste drie in Limburg spelen en de laatste in Rotterdam, hieronder nader.

A. Arnoldus Peters wilde uittreden uit Landbouwbedrijf Gebroeders Peters BV. De rechtbank Roermond wees dit af. De Ondernemingskamer stond de uittreding echter toe, stellende: 'Allerhande gedragingen van de medeaandeelhouders kunnen ertoe leiden dat de in de verdrukking gebrachte aandeelhouder in die situatie belandt. Daarbij behoeft op zich geen sprake te zijn van misdragingen van de medeaandeelhouders.'^[5]

B. In Cox/Widdershoven wees de rechtbank Limburg de door mevrouw Cox gevorderde uittreding uit de StAK, waarin zij met haar ex-echtgenoot Wittershoven indirect participeerde, af. De Ondernemingskamer oordeelde anders: 'De positie van de certificaathouders in de onderhavige zaak is zozeer vergelijkbaar met een aandeelhouderspositie dat het bepaalde in artikel 2:343 BW hier naar analogie dient te worden toegepast.'^[6]

C. In Gebroeders Maassen vroeg Roel Maassen te mogen uittreden uit de vennootschap die hij met zijn drie broers leidde. De rechtbank wees de vordering als onvoldoende gemotiveerd af. In appel kreeg Roel van zijn broers het verwijt dat hij het geschil veroorzaakt had, maar de Ondernemingskamer oordeelde over art. 2:343 BW: 'Deze maatstaf houdt niet in dat de vordering slechts kan worden toegewezen in geval van "bijkomende omstandigheden", "zwaarwegende gronden" of "verwijtbaarheid" van de medeaandeelhouders of de vennootschap. (...) De omstandigheid dat Roel mogelijk onrechtmatig heeft gehandeld door betrokkenheid bij concurrerende activiteiten staat eveneens aan toewijzing van de uittredingsvordering niet in de weg.'^[7]

D. Ten slotte is er de zaak MKA, een geschil tussen kaakchirurgen. FaceMed, althans haar DGA, werd beticht van fraude met patiëntendeclaraties, waarna de verhoudingen tussen de kaakchirurgen onderling en met het ziekenhuis totaal ontspoorde. De rechtbank vond dat FaceMed niet door gedragingen van haar medeaandeelhouders in een benarde toestand was beland, maar dat dit zijn oorzaak vond in de fraude. Maar ook in dit geval benadrukte de Ondernemingskamer dat de maatstaf voor uittreding niet hoger is dan dat eiser door gedragingen van een of meer medeaandeelhouders of de vennootschap zodanig in haar rechten of belangen is geschaad dat het voortduren van haar aandeelhouderschap in redelijkheid niet meer van haar kan worden gevergd. 'Voor het antwoord op de vraag of FaceMed een beknelde aandeelhouder als hier bedoeld is, is allereerst van belang dat de verhoudingen tussen FaceMed en haar medeaandeelhouders ernstig en duurzaam zijn verstoord, zonder uitzicht op enige verbetering (...)'^[8]

Voetnoten

[1] [Kamerstukken II 2006/07, 31058, 3](#), p. 104.

[2] De hier onderzochte appellens betreffen derhalve procedures tegen een vonnis dat is gewezen op een dagvaarding die voor of vanaf 2013 in eerste aanleg is uitgebracht.

[3] Schreurs 2017, p. 528.

[4] OK 7 december 1995, *JOR* 1996/3 (*Peeters*); OK 2 maart 2021, *ARO* 2021/66 (*Cox/Widdershoven*); OK 26 augustus 2022, *ARO* 2022/173, red.aant. Willems (*Gebroeders Maassen*); OK 4 april 2023, *ARO* 2023/81 (*MKA BV*). Er zijn nog zes gevallen waarin rechtbank en hof verschillende beslissingen nemen, maar in die gevallen is er niet in beide instanties sprake van een duidelijke inhoudelijke af- of toewijzing.

[5] OK 24 februari 1994, *NJ* 1995/354 (*Peeters*).

[6] OK 24 september 2019, *ARO* 2019/184; *JOR* 2020/6, m.nt. Bulten (*Cox/Widdershoven*), r.o. 3.7.

[7] OK 3 september 2019, *ARO* 2019/183; *JOR* 2020/59, m.nt. De Vries (*Gebroeders Maassen*), r.o. 3.33.

[8] OK 4 april 2024, *ARO* 2023/81 (*MKA*), r.o. 4.45.

3.5.3 Aangevoerde omstandigheden

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD10076:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

Voor zover zulks uit de gepubliceerde delen van de uitspraken kon worden afgeleid, hebben wij de argumentatie die de eiser aanvoerde voor zijn vordering tot uitstoting of uittreding gegroepeerd in acht soorten. Het zal niet verbazen dat ‘verstoorde verhoudingen’ daarbij de onbetwiste koploper is, namelijk in 93 zaken, dat is in iets minder dan driekwart van de zaken waarin we de aangevoerde oorzaken hebben kunnen traceren (n=141). Zoals in Tabel 4 te zien is, voeren voor uitstoting andere argumenten de boventoon dan voor uittreding (zie hoofdstuk 8 en hoofdstuk 9).

<i>In uitstotingszaken</i>	%	<i>In uittredingszaken</i>	%
Verstoorde verhoudingen	79 %	Verstoorde verhoudingen	68 %
Gebrekkige informatievervalsing	30 %	Gebrekkige informatievervalsing	47 %
Financiële problemen	29 %	Ontslag	38 %
Fraude	24 %	Dividendpolitiek/uithongering/vervalsing	30 %
Concurrentie/corporate opportunities	26 %	Concurrentie/corporate opportunities	26 %
Ontslag	14 %	Fraude	15 %
Dividendpolitiek/uithongering/vervalsing	5 %	Financiële problemen	7 %

Tabel 4. Aangevoerde omstandigheden in uitstotings- en uittredingszaken

Het lijkt logisch dat eisers tot uittreding slechte informatievervalsing (anderhalf maal) vaker aanvoeren dan eisers tot uitstoting. Omgekeerd is het ook zeer voorstelbaar dat eisers tot uitstoting fraude (tweemaal) vaker aanvoeren als argument dan eisers tot uittreding. Nog heel veel groter is het verschil bij ‘uithongering’ dat bijna zesmaal vaker wordt aangevoerd bij uittreding dan bij uitstoting.

Op het eerste gezicht is minder duidelijk hoe dat zit bij ontslag. Het lijkt logisch te veronderstellen dat bij iemand die eerst ontslagen is, daarna ook wel geprobeerd zal worden om hem of haar uit te stoten. Toch wordt dat argument bij uitstoting tweeënhal maal minder vaak in stelling gebracht dan bij uittreding. Mede aan de hand van de beschreven casusposities zou een verklaring echter kunnen zijn dat iemand die eenmaal ontslagen is, daarmee (in de ogen van de medeaandeelhouders) voldoende ‘kaltgestellt’ is. In combinatie met het feit dat uithongering of dividendpolitiek vaak aangehaald wordt in uittredingszaken, kan vermoed worden dat zo iemand mogelijk regelmatig in een positie gebracht wordt dat hij uiteindelijk zelf maar om uittreding vraagt.

3.5.4 Familiebedrijven

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD10264:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

In bijna een kwart van de zaken spelen familierelaties een rol.^[1] Daarbij gaat het in 15 gevallen om broers (en een enkele zus), in tien gevallen over echtelieden en dan nog acht zaken waarin andere familierelaties een rol spelen (vooral vader/zoon). Ongeveer 15% van alle bedrijven in Nederland wordt aangemerkt als familiebedrijf, zodat het aantal geschillen daar redelijk bij past.^[2] Het valt op (zie § 3.4.2) dat geschillen tussen broers wel bovengemiddeld leiden tot heel veel tussenbeslissingen, hetgeen een indicatie van 'verbetenheid' zou kunnen zijn.

Voetnoten

[1] Namelijk in 33 van de 145 geschillen.

[2] Het aantal bedrijven in Nederland stond in 2020 op 1,85 miljoen. Daarvan zijn er ongeveer 285.000 familiebedrijven (niet zijnde zzp'ers). Familiebedrijven omvatten in 2020 dus 15,4% van alle bedrijven in Nederland. Zie CBS, 'Familiebedrijven in Nederland, 2020', 31 oktober 2022, te raadplegen via www.cbs.nl.

3.5.5 Waarderingsvraagstukken

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD9931:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

De aantallen zijn te gering om op dit onderwerp heel veel wetenwaardigs op te leveren. In slechts 16 van 321 bestudeerde uitspraken is daadwerkelijk een deskundige benoemd die belast wordt met de waardering. In 41 van de 145 UZ speelt een te benoemen of benoemde deskundige een rol. Dat is dus maar in iets meer dan de helft van de gevallen waarin de eiser op zichzelf een gunstig vonnis kreeg (zie § 3.4.4, namelijk 74 zaken waarin de eis in beginsel werd toegewezen). Het is niet steeds duidelijk waarom in de kleinere helft benoeming van een deskundige kennelijk (nog) niet nodig is.

In de zaken waarin wel een deskundige is benoemd, komen ook veelvuldig waarderingsaspecten aan de orde: wij telden 67 van dergelijke (tussen)vonnissen. Waardering komt nader aan bod in hoofdstuk 10 en

hoofdstuk 11. Wij stippen alvast het volgende aan over die vonnissen.

30 vonnissen gaan in op een specifieke waarderingsmethode die aan de deskundige wordt opgedragen: *Adjusted Present Value* (2x), DCF (11x), rentabiliteitswaarde, intrinsieke waarde (2x), marktconform, waarde in het economisch verkeer (7x) en nominaal (4x). In 13 uitspraken baseert de rechter de waarderingsmaatstaf op een specifieke bron (zoals de statuten, een aandeelhoudersovereenkomst of de bedoeling van partijen). In vier vonnissen krijgt de deskundige ook een specifieke instructie mee. Naast de vele vonnissen waarin een reguliere peildatum is bepaald (dat wil zeggen een datum in de buurt van het tussenvonnis), wordt in acht vonnissen juist afgeweken van die gewone peildatum. In tien vonnissen wordt waardering onnodig geacht omdat de prijs op andere wijze kan worden bepaald. In nog eens negen zaken wordt een heel specifieke waarderingskwestie besproken. Te denken valt aan de specifieke waardering van individuele activa zoals een bepaalde vordering of de uitkomst van een procedure, de invloed van concurrentie of het effect van de eerdere verkoop van een bepaalde actiefpost. Vanzelfsprekend wordt ook in een hele serie uitspraken een concrete waardering vastgesteld, waarbij opvalt dat zesmaal de aandelen op nihil worden gewaardeerd, onder andere in verband met inmiddels uitgesproken faillissementen.

Handboek Geschillenregeling (VDHI nr. 192) 2025/3.5.6

3.5.6 Billijke verhoging

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD9930:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

Sinds de invoering van die mogelijkheid in 2013 werd 26 maal een billijke verhoging gevorderd door de aandeelhouder die wilde uittreden. Omdat niet alle uitspraken daarover integraal zijn gepubliceerd, is het lot van die vordering niet steeds volledig duidelijk. Het is in ongeveer 16 gevallen uitdrukkelijk afgewezen. In negen van de tien overige zaken is tamelijk helder wat er bovenop de waardering wordt toegewezen. Dat varieert van een concreet percentage opslag bovenop de waardering, een concreet bedrag naar aanleiding van het debat of een nader te bepalen bedrag op grond van een concrete bewijsopdracht. Dat het kan gaan om zeer serieuze bedragen blijkt bijvoorbeeld uit de Parlevliet-zaak waarin meer dan € 9 mio aan verhoging is opgelegd.^[1] Al met al vormt de billijke verhoging een zinvolle aanvulling op het arsenaal dat moet leiden tot de beslechting van de (vaak uit meerdere geschillen bestaande) aandeelhoudersgeschillen. Zie over de billijke verhoging nader hoofdstuk 12.

Voetnoten

[1] Rb. Den Haag 4 mei 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:4487 (*Parlevliet*).

Handboek Geschillenregeling (VDHI nr. 192) 2025/3.5.7

3.5.7 Samenhangende vorderingen

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD10008:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

In 46 van de onderzochte geschillen worden samenhangende vorderingen behandeld.^[1] 31 daarvan hangen samen met uittreding, 14 met uitstoting en één met een procedure waarin beide aan de orde komt. Het komt vanzelfsprekend regelmatig voor dat meerdere samenhangende vorderingen worden ingesteld.

De volgende vorderingen hebben wij kunnen traceren: 23 maal een vordering tot schadevergoeding, vrijwel steeds wegens onrechtmatige daad (vooral onrechtmatige concurrentie); 13 maal wordt betaling gevorderd, onder meer uit hoofde van een rekening-courant, dividend, *managementfee*, een lening of pensioen; 6 maal wordt nakoming gevraagd van een aandeelhouders- of koopovereenkomst; 4 keer wordt afgeleide schade gevorderd en even vaak vernietiging van een besluit; voor het overige passeren nog één- of tweemaal: dwangsom, boete, informatievervalsing, ontslag uit een borgtocht of concurrentiebeding, concurrentieverbod, bestuurdersaansprakelijkheid, schorsing van een bestuurder, verbod stemrecht of staking van laster. Zie nader hoofdstuk 18 over samenhangende vorderingen.

Voetnoten

[1] De bepaling van art. 2:336 lid 5 BW, die in 2013 van kracht werd, betekende natuurlijk niet dat voor die tijd niet ook samenhangende vorderingen werden gecombineerd met een uitstoting of uittreding. Het in feite belangrijkste verschil was dat nadien in geval van hoger beroep de geschillenregeling en de samenhangende vordering niet uit elkaar gingen lopen.

Handboek Geschillenregeling (VDHI nr. 192) 2025/3.5.8

3.5.8 Voorlopige voorzieningen

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD9852:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

In 38 van de 145 bestudeerde UZ is sprake van een tijdelijke voorziening. Iets minder dan de helft van die gevallen dateert van vóór 2013. Daarbij zijn echter ook alle beslissingen meegenomen die in kort geding zijn gegeven. Wanneer deze worden uitgefilterd, resteren 15 uitspraken.

In tien gevallen gaat het daarbij om een vordering van schorsing van het stemrecht, die enige malen wordt toegewezen.^[1] Tweemaal wordt een schorsing van de reeds toegewezen uitvoerbaarheid bij voorraad verkregen. Verder is sprake van vorderingen tot schorsing als bestuurder; tot schorsing van specifieke bepalingen uit een aandeelhoudersovereenkomst; tot betaling van een voorschot op een geldvordering of tussentijds dividend; tot aanpassing van een *managementfee* of tot inzage van de administratie.

Er zijn 29 uitspraken in kort geding geweest. Twintigmaal uitstoting, waarvan acht met succes. Vijfmaal uittreding, waarvan twee met succes. En driemaal beide, waarvan twee keer met en eenmaal zonder succes. Zie over kort geding nader hoofdstuk 20.

Voetnoten

[1] De beslissing op deze vordering is niet in alle gevallen duidelijk of gepubliceerd.

Handboek Geschillenregeling (VDHI nr. 192) 2025/3.5.9

3.5.9 Cassatie

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen
JCDI	JCDI:BSD10335:1
Vakgebied(en)	Ondernemingsrecht (V)

Slechts tien keer is in de onderzoeksperiode cassatie ingesteld in een geschillenprocedure.^[1] Dit vond voor het eerst plaats in de Van den Berg-zaak.^[2] Eisers tot cassatie klaagden dat de Ondernemingskamer had miskend dat de gedwongen overdracht van aandelen op grond van de geschillenregeling in strijd is met art. 1 EP EVRM. Zowel de rechtbank als de Ondernemingskamer had de uitstotingsvordering van hun medeaandeelhouder toegewezen.^[3] De Hoge Raad overwoog dat de wetgever ‘op goede gronden (...) van oordeel kon zijn dat [de geschillenregeling] noodzakelijk was in “the general interest”. Hij bleef daarbij binnen de hem toegelaten “margin of appreciation”.^[4] Volgens de Hoge Raad is de geschillenregeling niet in strijd met art. 1 EP EVRM en hij verwierpt aldus het eerste cassatieberoep in een geschillenprocedure.

Ook in twee andere zaken heeft de Hoge Raad na inhoudelijke beoordeling het cassatieberoep verworpen. Beide zaken betreffen de waardebepaling van de aandelen en te ontvangen vergoeding voor de uitgestoten of uittredende aandeelhouder. In de eerste zaak, Gebroeders Hooymans, oordeelde de Hoge Raad dat, ondanks dat verweerder in cassatie geen wettelijke rente had gevorderd bij de waardebepaling van de over te dragen aandelen, een redelijke toepassing van art. 2:343 BW met zich brengt dat de Ondernemingskamer dit toch kon toekennen.^[5] Een andere zaak over de waardebepaling van aandelen bij onvrijwillige overdracht was de Hoffmann Beheer-zaak. Hier was eiser tot cassatie veroordeeld tot overdracht van zijn aandelen op grond van art. 2:336 BW.^[6] Hij klaagde bij de Hoge Raad dat de Ondernemingskamer een (of meerdere) deskundige(n) had moeten benoemen voor de waardebepaling van de aandelen. De Ondernemingskamer had de waarde van de over te dragen aandelen bepaald op basis van een statutaire regeling omtrent de waardebepaling van aandelen bij overdracht. Er waren dus geen deskundigen benoemd en de Ondernemingskamer had niet een deskundigenbericht in acht genomen bij de waardebepaling. De Hoge Raad oordeelt dat de Ondernemingskamer de benoeming van (een) deskundige(n) op grond van art. 2:339 lid 1 jo. lid 3 BW achterwege kan laten indien de statuten een dergelijke regeling bevatten.^[7] Het cassatieberoep werd dus verworpen.

Uitsluitend in de Zondag Beheer-zaak casseerde de Hoge Raad een uitspraak van de Ondernemingskamer.^[8] De uittredingsvordering van een minderheidsaandeelhouder werd toegewezen. Bij de waardebepaling van de aandelen oordeelde de Ondernemingskamer vervolgens dat wettelijke rente is verschuldigd door verweerder over de periode tussen de peildatum voor de waardebepaling van de aandelen en de datum van de overdracht.^[9] De Hoge Raad vernietigt het arrest van de Ondernemingskamer voor zover dat zag op toewijzing van de wettelijke rente.^[10] Het overige verwierpt hij en de toewijzing van de uittredingsvordering blijft

dus ook in stand.

In de Deus Ex Machina-zaak werd eiser tot cassatie niet-ontvankelijk verklaard in een tussenarrest.^[11] De overige vier cassaties zijn afgedaan met art. 81 RO.^[12]

Voetnoten

[1] In negen van deze tien gevallen heeft dit al tot een arrest geleid. In één geval, OK 28 november 2023, ECLI:GHAMS:2023:3011 (*Bloembollenbedrijf Brouwer*), is op 28 februari 2024 cassatieberoep ingesteld. Zie ook de inmiddels verschenen Conclusie van de A-G in deze zaak, 15 november 2024, ECLI:NL:PHR:2024:1231.

[2] HR 8 december 1993, NJ 1994/273, m.nt. Maeijer (*Van den Berg*).

[3] Rb. 's-Gravenhage 17 april 1991, n.g. (*Van den Berg*); OK 10 september 1992, NJ 1993/38 (*Van den Berg*).

[4] HR 8 december 1993, NJ 1994/273, m.nt. Maeijer (*Van den Berg*), r.o. 3.6.

[5] HR 27 januari 2012, NJ 2012/378, m.nt. Van Schilfgaarde; JOR 2012/107, m.nt. Bulten (*Gebroeders Hooymans*), r.o. 3.3.2.

[6] OK 10 april 2003, ARO 2003/71; JOR 2003/144, m.nt. Bulten (*Hoffmann Beheer*).

[7] HR 21 januari 2005, NJ 2005/126, m.nt. Maeijer (*Hoffmann Beheer*), r.o. 3.3.3. In casu ging het wel om een statutaire regeling waarin bepaald was dat de waarde van de aandelen bij overdracht nooit meer kon zijn dan de nominale waarde van deze aandelen. Ruimte voor eigen invulling door de Ondernemingskamer was dus ook niet mogelijk.

[8] HR 11 september 1996, NJ 1997/177, m.nt. Maeijer; JOR 1996/114, m.nt. Van den Ingh (*Zondag Beheer*).

[9] OK 27 juli 1995, V&O 1995, p. 132-34, m.comm. Van der Vlis (*Zondag Beheer*).

[10] HR 11 september 1996, NJ 1997/177, m.nt. Maeijer; JOR 1996/114, m.nt. Van den Ingh (*Zondag Beheer*), r.o. 3.4 en 4.

[11] HR 11 november 2016, ARO 2017/83; JOR 2017/60, m.nt. Bulten (*Deus ex Machina*).

[12] HR 11 februari 2011, JOR 2011/76, m.nt. Bulten (*Stroomwerk*); HR 13 januari 2012, ARO 2012/19; JOR 2012/41 (*Elf*); HR 18 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:945 (*Austria Deuren*); HR 30 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:588 (*Ramblas Investments*).

Handboek Geschillenregeling (VDHI nr. 192) 2025/3.6

3.6 Slotbeschouwing

Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen, datum 25-02-2025

Datum	25-02-2025
Auteur	Flip Schreurs & Anne Liza Verhagen

Juist omdat de totale hoeveelheid van zaken en uitspraken zo gering is, is een inhoudelijke empirische analyse als in dit hoofdstuk uiteengezet zo leerzaam en zinvol. We hebben gezien dat de wet echt impopulair was tot 2013 en dat de toenmalige aanpassingen enig resultaat hebben opgeleverd. Daarbij valt vooral op dat appelleren minder zinvol werd, maar ook vaker bijkomende kwesties aan de orde werden gesteld. De mythisch lange duur bleek mee te vallen. We kunnen die terugblik echter vanzelfsprekend niet gebruiken als handleiding voor de in de toekomst te wijzen uitspraken. De verbeteringen in de regeling maken dat vergelijken moeilijk zal zijn: het zijn oude appels en nieuwe peren.

Er is veelvuldig betoogd dat de enquêteprocedure vooral is ingezet voor geschillen en problemen waar de geschillenregeling oorspronkelijk voor bedoeld was (zie hoofdstuk 19).^[1] Die route via de enquêteprocedure is dan vanzelfsprekend wel een omweg. Bij impassezaken en die betreffende duurzame ontwrichting volstaat in de enquêteprocedure veelal een eerste fase beschikking waarin een functionaris wordt aangesteld, die het tot zijn taak mag rekenen te streven naar het bereiken van een minnelijke regeling tussen partijen.^[2]

Uit deze empirische analyse zou afgeleid kunnen worden dat het oplossen van aandeelhoudersgeschillen door de Ondernemingskamer via de regeling een zwaarder beslag zou kunnen leggen op de Ondernemingskamer dan thans via de enquêteprocedure.^[3] Er komen immers meer aspecten aan de orde, zoals de waardering, de samenhangende vorderingen en billijke verhoging waarover gedebatteerd en mogelijk besloten zal moeten worden. Het aantal tussenbeslissingen dat in hardnekkige geschillenprocedures wordt gewezen, biedt enige grond voor die veronderstelling. Wij hopen niettemin al in de volgende druk van dit handboek te kunnen vaststellen dat de regeling ten minste evenveel nieuwe leerzame uitspraken heeft opgeleverd als in de hiervoor besproken 35 jaar.

Voetnoten

[1] Zie ook G.C. Makkink, 'De verhouding tussen de enquêteprocedure en de geschillenregelsprocedure', in: C.D.J. Bulten e.a. (red.), *Handboek Enquêterecht* (Serie VHI deel 175), Deventer: Wolters Kluwer 2022, p. 1211-1230; Ph.W. Schreurs & F. Eikelboom, 'De wettelijke geschillenregeling eindelijk volwassen', *Ondernemingsrecht* 2024/23.

[2] J.B.S. Hijink & L.A. van de Sandt, 'Een empirisch onderzoek van het enquêterecht over de periode 2008-2020', in: C.D.J. Bulten e.a. (red.), *Handboek Enquêterecht* (Serie VHI deel 175), Deventer: Wolters Kluwer 2022, p. 59-80; E.M. Soerjatin, 'Minnelijke regeling', in: C.D.J. Bulten e.a. (red.), *Handboek Enquêterecht* (Serie VHI deel 175), Deventer: Wolters Kluwer 2022, p. 961-987. Zie verder J.M. de Jongh, 'Navigeren in de Wagevoe', *Ondernemingsrecht* 2024/77, p. 519-520 (hierna: De Jongh 2024).

[3] Zie ook De Jongh 2024, p. 520, die opmerkt: 'Ook met de Wagevoe kan een geschillenregeling een langdurige en kostbare exercitie blijven'.